

תאריך עדכון: 03.08.2026

שם מחלקה: ביה"ס לתקשורת

שם ומספר קורס: הצילום במבט ביקורתי, 6324601

שם הקורס באנגלית: Photography: A Critical Introduction

שם המרצה: ד"ר יונתן אילן

סוג הקורס: שיעור, בחירה לתואר ראשון

היקף שעות: 1 ש"ש

סמסטר: א'

שנת לימודים: תשפ"ז

שעות קבלה: יום א' 13:00-14:00 (בתאום מראש)

מיקום: בניין 109, חדר 14

טלפון: 037384243

דוא"ל: yonil.ilan@gmail.com

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה:

בקורס זה ייבחנו סוגיות מרכזיות הנוגעות לצילום במבט ביקורתי. במהלך הקורס הסטודנטים יחשפו לסוגיות תיאורטיות מרכזיות הנוגעות לצילום; יכירו שיטות לניתוח טקסט צילומי; יסגלו יכולות התבוננות ביקורתית בטקסט מצולם; ויחשפו לכמה מההוגים המרכזיים בשדה הצילום. בסוף הקורס יכירו הסטודנטים סוגיות מרכזיות בחקר הצילום ויוכלו להתבונן בטקסטים צילומיים מנקודת מבט ביקורתית.

רציונל, נושאים:

בקורס זה ייבחנו סוגיות מרכזיות הנוגעות לצילום במבט ביקורתי. במהלך הקורס נעסוק, למשל, בתנאים ההיסטוריים הייחודיים שהובילו להיווצרותו של הצילום; בהיבטים פילוסופיים הנוגעים לקשר שבין הסימן המצולם למציאות; בקשר המורכב שבין הצילום לאידיאולוגיה, תוך התמקדות בכוחו של הצילום למשטר, לשייך ולהדיר, לשקף ובה בעת לייצר מציאות; ביחסי הצילום והגוף; ולחיבור הייחודי המתקיים בין הסימן הוויזואלי לתרבות הצריכה ולספקטקל. בנוסף, נבחן מקרוב גם את הצילום בעידן הדיגיטלי והבינה המלאכותית והמשמעויות הנלוות בתרבות העכשווית תוך התבוננות ביקורתית בטכנולוגיות הצילום והעריכה החדישות ומנועי ה-GAI והשלכותיהן על הצילום ומושאי; ברשתות החברתיות כפלטפורמות המסייעות, בין השאר, ל'תנועתו' של הצילום הדיגיטלי; ובמושגים ייחודיים כדוגמת תופעת היצרכנות והסלפי.

מהלך השיעורים: הרצאות פרונטליות; שימוש במצגות במהלך ההרצאות השונות; הרצאות אורח של צלמים מקצועיים ודמויות מפתח מתעשיית הצילום.

תכנית הוראה:

הרצאות 1-2	סקירה היסטורית וסוגיות מרכזיות בפילוסופיה של הצילום
הרצאות 3-4	הצילום כתיעוד
הרצאה 5	צילום החדשות
הרצאה 6	הצילום הפרטי והציבורי
הרצאה 7	הצילום והגוף
הרצאות 8	הצילום ותרבות הצריכה
הרצאות 9-10	הצילום בעידן הדיגיטלי והבינה המלאכותית
הרצאה 11	השלמות ופרזנטציות
הרצאות 12-14	פרזנטציות

ג. דרישות קדם: אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

1. נוכחות מלאה בהרצאות, בהתאם לתקנון האוניברסיטה, והשתתפות פעילה. בקורס זה יש חובות נוכחות בכל ההרצאות, שתיבדק מדי הרצאה. תלמיד שייעדר מעל שתי הרצאות ללא סיבה מוצדקת לא יורשה להגיש את העבודה המסכמת, ולא יקבל ציון בקורס.
2. פרזנטציה בכיתה שהיא בבחינת עבודה מקדימה לעבודה המסכמת בה ידרשו הסטודנטים להציג את הצילומים שבחרו לדיון ביקורתי כחלק מהתמה הנבחרת; את כיוון הדיון הביקורתי על בסיס התמה המרכזית; וכן סקירה תיאורטית ראשונית שעליה תישען העבודה המסכמת. הנחיות מפורטות לביצוע המצגת יינתנו במהלך הקורס.
3. עבודה מסכמת.
 - מבנה העבודה המסכמת והנחיות כלליות:
 - במסגרת העבודה המסכמת ידרשו הסטודנטים לבחור צילום או מספר צילומים ולבחון את אלו במבט ביקורתי על בסיס אחת התמות הנוגעות לצילום כפי שנבחנו במהלך הקורס.
 - היקף העבודה: 5 עמודים (לא כולל ביבליוגרפיה והערות שוליים).
 - מחקר, כתיבה וכללי ציטוט: העבודה תבוצע על-פי הכללים המקובלים של מחקר בתקשורת ובמדעי החברה וכללי הכתיבה המדעית (APA). באתר זה תוכלו למצוא את כל הכללים הדרושים לציטוט על פי APA :

https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_formatting_and_style_guide/general_format.html

- מועד אחרון להגשה: תאריך ההגשה יינתן לקראת סוף הקורס. את העבודה יש להגיש ללמדה תחת "רכיב עבודה מסכמת".
- לקראת תאריך ההגשה יינתנו הנחיות מפורטות יותר על העבודה המסכמת.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

- פרזנטציה (20%)
- עבודה מסכמת (80%)

ו. ביבליוגרפיה

הרצאות 1-2: סקירה היסטורית וסוגיות מרכזיות בפילוסופיה של הצילום

חובה:

בארת', ר. (1988). *מחשבות על הצילום*. ירושלים: כתר. (חלק ראשון: עמ' 64-9).

רשות:

סונטאג, ס. ([1977] 1998). *הצילום כראי התקופה*. תל-אביב: עם עובד. (פרק ראשון)

Berger, J. (1972). *Ways of Seeing*. London: Penguin. (Chapter 1)

Mitchell, W. J. T. (2002). Showing seeing: A critique of visual culture.

Journal of Visual Culture, 1(2), 165-181.

Burgin, V. (1982). *Thinking photography*. Palgrave MacMillan:

Hampshire.

הרצאות 3-4: הצילום כתיעוד

חובה:

Tagg, J. (1988). *The burden of representation: Essays on photographs and histories*. Minnesota: University of Minnesota Press. (Introduction chapter).

קמפף, ז. (2003). הלינץ' ברמאללה וסמלי הסכסוך: שני צילומי האירוע הטראומטי ומה שביניהם. *פנים*, 23, 30-38.

רשות:

בארת', ר. ([1957] 1998). *מיתולוגיות*. תל-אביב: בבל. המיתוס היום. עמ' 233 – 293.

ליבס, ת., ופירסט, ע. (2003). נצחוננו של מוחמד א-דורא: התמונה המשודרת הפכה לסמל לפני שתיארה מציאות. *פנים*, 23, עמ' 39 – 44.

Hariman, R. & Lucaites, J. L. (2003). Public Identity and Collective Memory in U.S. Iconic Photography: The Image of "Accidental Napalm". *Critical Studies in Media Communication*, 20(1), 35-66.

Azoulay, A. (2008). *The Civil Contract of Photography*. New York: Zone Books.

הרצאה 5: צילום החדשות

חובה:

Barthes, R. (1977). The photographic message. In S. Heath (ed.), *Image, Music, Text* (pp. 15-31). London: Fontana.

Gürsel, Z. D. (2012). The politics of wire service photography: Infrastructures of representation in a digital newsroom. *American Ethnologist*, 39(1), 71-89.

הרצאה 6: הצילום הפרטי והציבורי

חובה:

Ilan, J. (2015). Over a dead body: International coverage of grief. *Semiotica*, 2015(205), 229-242.

רשות:

Spence, J. and Holland, P. (1991). *Family snaps: The meanings of domestic photography*. London: Virago.

הרצאה 7: הצילום והגוף

חובה:

Mulvey, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 16(3), 6-18.

<http://theslideprojector.com/pdf/files/art6/visualpleasureandnarrativecinema.pdf>

- מאלווי, ל. (1975\2008). עונג חזותי וקולנוע נרטיבי. בתוך ליבס, ת. וקליין-שגריר, א. (עורכות), טקסטים קאנוניים בחקר התקשורת – חלק א (עמ' 295-307). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

רשות:

Kipnis, L. (2006). (Male) Desire and (Female) Disgust: Reading Hustler. In D. H. Richter (Ed.), *Critical Tradition: Classic Texts and Contemporary Trends* (3 ed.). Bedford/St. Martins.

Pultz, J. (1995). *Photography and the body*. London: Weidenfeld & Nicolson.

Sekula, A. (1986). The body and the archive. *October*, 39, 3-64.

Tagg, J. (1988). *The burden of representation: Essays on photographs and histories*. Minnesota: University of Minnesota Press.

קמה, ע. ולירן-אלפר, ד. (2007). עיצוב הגוף וחיטוב הזהות: ייצוגי הגוף בטלוויזיה המסחרית. תל אביב: מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה.

<http://www.tau.ac.il/institutes/herzog/igarta7.pdf>

אילן, י. (פברואר 14, 2025). כוחו של חיבוק. העין השביעית.

<https://www.the7eye.org.il/543390>

הרצאה 8: הצילום ותרבות הצריכה

חובה:

דבור, ג. (1992). *חברת הראווה*. תל אביב: בבל. (פרקים 1 ו2).

Page, J. P. (2006). Myth & Photography in Advertising: A Semiotic Analysis. *Visual Communication Quarterly*, 13(2), 90-109.

רשות:

- Goldman, R. (1992). *Reading ads socially*. London: Routledge.
- Frosh, P. (2003). *The image factory: Consumer culture, photography and the visual content industry*. Oxford: Berg. (Chapter 2).

הרצאות 9-10: הצילום בעידן הדיגיטלי והבינה המלאכותית

חובה:

- Ritchin, F. (1999). *In our own image*. New York: Aperture. (Chapter 2: The pixellated Press).
- Shobeiri, A., & Westgeest, H. (2024). *Virtual photography: Artificial intelligence, in-game, and extended reality*. Bielefeld, Germany: transcript Verlag. (Introduction)

רשות:

- Mitchell, W. J. (1994). *The reconfigured eye: Visual truth in the post-photographic era*. Mit Press.
- Robins, K. (1995). Will image move us still?. In m. Lister (ed.), *The photographic image in digital culture* (pp. 29-50). London: Routledge.
- Wasielewski, A. (2024). Photography and the real after generative AI. In: Shobeiri, A., & Westgeest, H. (Eds.), *Virtual photography: Artificial intelligence, in-game, and extended reality* (pp. 27-46). Bielefeld, Germany: transcript Verlag.
- Frosh, P. (2015). Selfies, The gestural image: The selfie, photography theory, and kinesthetic sociability. *International journal of communication*, 9, 22.
- בנימין, ו. (2008). יצירת האומנות בעידן השעתוק הטכני. בתוך: ת. ליבס וא. קליין-שגריר (עורכות). *טקסטים קאנוניים בחקר התקשורת* (עמ' 117-92). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

הרצאה 11: השלמות ופרזנטציות

הרצאות 12-14: פרזנטציות

- המרצה שומר לעצמו את הזכות להוסיף ו\או להחליף פריטי קריאה במהלך הקורס בהתרעה מספקת מראש.